

III.4. Activitats d'aprofitament dels recursos naturals i amb incidència en el medi

III.4.1. Activitats ramaderes i agrícoles

Superfície agrària i tipus de conreu

La superfície total del terme municipal de Banyeres del Penedès és de 1.214 hectàrees. L'any 1999, la superfície agrària útil (SAU) del terme de Banyeres del Penedès és de 476 ha, un 39,21% de la superfície municipal. Aquesta xifra és superior a la SAU del Baix Penedès, tal i com es mostra a la taula següent:

Taula n°92: Superfície agrària útil de Banyeres del Penedès i el Baix Penedès l'any 1999

	SUPERF. TOTAL (ha)	SAU (ha)	SAU (% sobre el total)
Banyeres del Penedès	1.214	476	39,21%
BAIX PENEDEÈS	29.550	7.468	25%

Font: Cens agrari de Catalunya, 1999 (Idescat).

La superfície agrària de Banyeres del Penedès es distribueix de la següent forma:

Taula n°93. Distribució de la superfície agrària de Banyeres del Penedès segons tipus d'usos agraris (sèrie temporal 1982-89-99).

SUPERFÍCIE AGRÀRIA (ha.)					
	SAU				
Any	Terres llaurades	Pastures permanents	Terreny forestal	Altres	Total
1999	476	0	4	11	491
1989	746	0	11	49	806
1982	705	0	48	23	776

Font: Censos agraris de Catalunya de 1989 i 1999 (Idescat)

Taula n°94. Distribució de la superfície agrària de Banyeres del Penedès segons tipus d'usos agraris

SUPERFÍCIE AGRÀRIA (%)					
Any	Terres llaurades	Pastures permanents	Terreny forestal	Altres	Total
BANYERES DEL PENEDÈS					
1989	92,5	0	1,4	6	100
1999	96,9	0	0,8	2,2	100
CATALUNYA					
1989	33,9	10,9	39,7	15,5	100
1999	35,4	14,8	36,4	13,4	100

Font: Cens agrari 1989 i 1999 (Idescat)

Taula n°95. Distribució de les terres llaurades de Banyeres del Penedès segons tipus de conreus (sèrie temporal: 1982, 1989, 1999).

SUPERFÍCIE AGRÀRIA ÚTIL (ha.)				
Any	TOTAL TERRES LLAURADES		SECÀ	REGADIU
	Nombre Explot.	Superf. (ha)	Superf. (ha)	Superf. (ha)
1999	69	476	445	31
1989	101	746	726	20
1982	117	705	687	18

Font: Censos agraris de Catalunya 1982, 1989 i 1999. Idescat

De les anteriors figures, cal destacar els següents aspectes:

- Més del 90% de superfície agrària de Banyeres del Penedès es destina a terres llaurades, mentre que a Catalunya aquest percentatge es distribueix gairebé equitativament entre terres llaurades i terrenys forestals. Es constata com els terrenys forestals van ser transformats de manera secular per l'activitat agrícola i ramadera. Es tracta, per tant, d'un municipi on l'agricultura ha dominat totalment el paisatge i l'àmbit forestal només resta com a testimonial en alguns turons.
- No existeix cap explotació ni cap hectàrea catalogada al municipi com a pastura permanent, qüestió absolutament lògica i normal en un municipi de la terra baixa catalana, on tots els terrenys conreables es dediquen a conreus i no a pastures.
- És de remarcar el relativament alt percentatge de superfície agrícola útil de Banyeres del Penedès: 476 de les 1214 hectàrees del terme municipal estan catalogades com a sòl agrari útil, suposant aproximadament un 40% del total del terme. Aquest fet destaca especialment tenint en compte la SAU comarcal (25% de la superfície total) i tenint en compte que municipis veïns com Santa Oliva disposen d'un percentatge molt menor (18%).

Mida de les explotacions

A continuació es presenten les taules que mostren la distribució de la superfície agrària entre les explotacions existents i les seves mides:

Taula n°96. Evolució del nombre d'explotacions entre el 1982 i 1999 a Banyeres del Penedès, Baix Penedès i Catalunya, segons la superfície total (no SAU).

Any	TOTAL BANYERES DEL PENEDÈS (1)		TOTAL BAIX PENEDÈS (2)		TOTAL CATALUNYA (3)		SUPERF. MITJANA DE LES EXPLOT.		
	Nombre Explot.	Superf. (ha)	Nombre Explot.	Superf. (ha)	Nombre Explot.	Superf. (ha)	ha (1)	ha (2)	ha (3)
1999	69	491	1063	13653	76580	2303979	8,04	12,80	30,08
1989	101	806	1303	16048	112102	2471581	7,98	12,30	22,05
1982	117	776	1517	18055	126092	2563030	6,63	11,90	20,33

Font: Elaboració pròpia a partir de censos agrícoles 1982, 1989 i 1999 (Idescat)

D'aquestes taules es presenten les següents conclusions rellevants:

- Podem observar com a Banyeres del Penedès la major part de les explotacions són de tamany reduït (8 ha d'explotació mitjana l'any 99).

- Quant a mida d'explotació, la tendència seguida en aquest municipi ha estat la mateixa del que ha succeït a Catalunya, on la reducció del nombre d'explotacions s'ha vist contraposada per un increment en la superfície de les explotacions que es conserven: A Catalunya, si tenim en compte només la SAU, la superfície mitjana de les explotacions ha passat de 9,7 ha l'any 1982 a 14,9 ha el 1999, amb un increment del 65,1% en aquest període que confirma la tendència existent. A més, la SAU del Principat ha augmentat en un 4'60%¹⁰⁵ en aquest mateix període. Si tenim en compte la superfície total, s'ha passat de 20,33 ha el 1989 a 30,08 el 1999. A Banyeres del Penedès el tamany mitjà ha pujat de 6,63 ha (1982) a 8,04 ha (1999).

- A la comarca del Baix Penedès, s'ha donat també aquesta reducció en nombre d'explotacions agrícoles. La superfície d'aquestes explotacions ha anat creixent: 11'9 ha a 12,8 ha (1982-99). Si aquesta evolució en el tamany s'estudia en base a la superfície agrària útil (SAU) també es pot observar aquesta tendència, amb un pas de 6'58 ha el 1982 (1424 explotacions amb un total de 9370 ha) a 7'40 ha el 1999 (1008 explotacions per un total de 7468 ha)

¹⁰⁵ Resum del cens agrari de 1999 que apareix a la revista *Catalunya Rural i Agrària* n°77 (abril 2001).

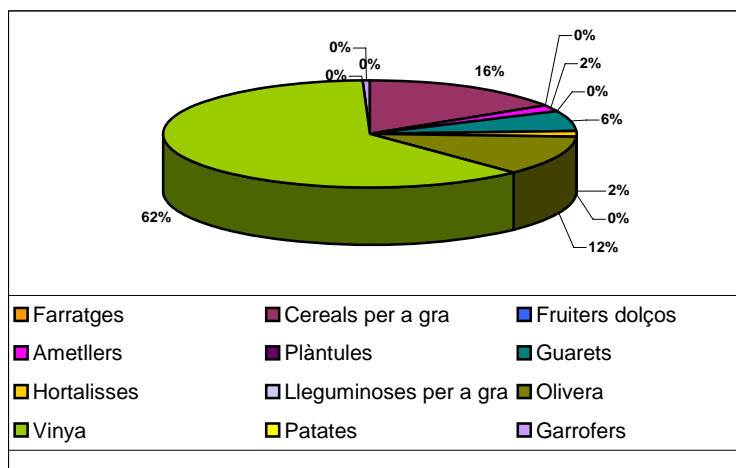
- A Banyeres del Penedès, superfície agrària total i superfície agrària útil són pràcticament idèntiques, ja que pràcticament no existeix superfície forestal o improductiva atribuïble a explotacions agràries.

- La reducció del nombre d'explotacions és un fenomen global de tota Catalunya, on entre el 1989 i el 1999 es van reduir en un 31'4%¹⁰⁶.

Distribució dels conreus al municipi

Els conreus de les terres llaurades de Banyeres del Penedès no estan massa diversificats i presenten una clara dominància de la triologia mediterrània típica, tal i com mostra la figura següent: la vinya (57%), els cereals (22,5%) i l'olivera (10%).

Figura nº69. Distribució de la superfície de les terres llaurades segons tipus de conreu a Banyeres del Penedès, en percentatges (1999).

Font. elaboració pròpia a partir dels cens agrari de 1999.

¹⁰⁶ Resum del cens agrari de 1999 que apareix a la revista *Catalunya Rural i Agrària* nº77 (abril 2001).

Taula n°97: Distribució de les terres llaurades segons tipus de conreu a Banyeres del Penedès (1999).

TIPUS DE CONREU	SECÀ (ha)	REGADIU (ha)	TOTAL (ha)	% sobre el TOTAL
Farratges	0	0	0	0
Cereals per a gra	77	0	77	16,21
Fruiters dolços	0	0	0	0
Ametllers	9	0	9	1,89
Plàntules	0	0	0	0
Guarets	29	0	29	6,10
Hortalisses	1	7	8	1,68
Lleguminoses per a gra	0	0	0	0
Olivera	52	4	56	11,78
Vinya	274	20	294	61,89
Patates	0	0	0	0
Garrofers	2	0	2	0,01
TOTAL	443	31	475	100

Font: Cens agrari de 1999 (IDESCAT)

- Podem observar que, actualment, els principals conreus del municipi són, per ordre decreixent: la vinya, els cereals per a gra i l'olivera. Tenim, per tant, una mostra molt clara del que hom anomena la trilogia mediterrània, en aquest cas amb una representació molt important de la vinya, fet que respon a la situació de Banyeres del Penedès en una zona eminentment vinícola integrada a la D.O. Penedès. Cal recordar que el primer Celler de la Cooperativa Agrícola data de l'any 1918.

Foto nº101. La vinya és el conreu majoritari del municipi.

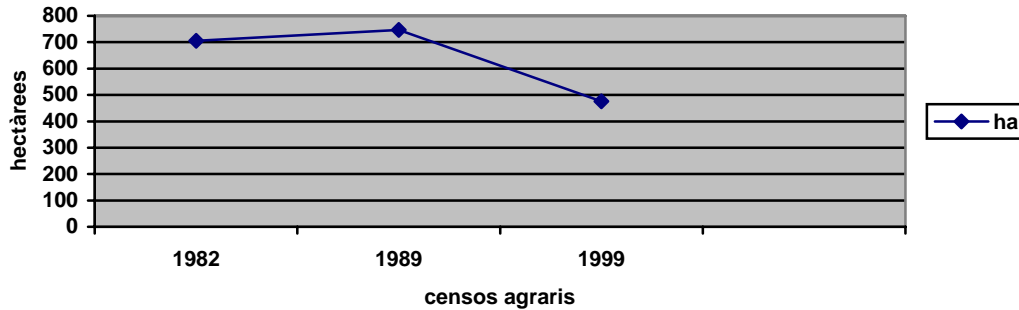
Cal analitzar també l'evolució dels conreus més importants en els darrers anys -els tres censos existents-, la qual es presenta en la taula i gràfics següents:

Taula nº98. Evolució de les superfícies dels conreus més importants a Banyeres del Penedès en el període 1982-1999 (ha).

TIPUS DE CONREU	CENS 1982 (ha)	CENS 1989 (ha)	CENS 1999 (ha)
Cereals per a gra	222	193	77
Fruiters dolços	13	3	0
Ametllers	38	31	9
Hortalisses	24	18	8
Olivera	36	50	62
Vinya	251	387	274
Garrofers	8	4	2
TOTALS	592	686	432

Font: Elaboració pròpia a partir de censos agraris 1982, 1989 i 1999 (Idescat)

Figura nº70. Gràfic de l'evolució de la superfície conreada a Banyeres del Penedès en el període 1982-1999.

Font: Elaboració pròpia a partir de censos agraris 1982, 1989 i 1999 (Idescat)

Analizant els gràfics anteriors s'exposen els següents comentaris:

□ La tendència general de la superfície conreada ha estat la reducció neta de 229 hectàrees entre el 1982 i el 1999. L'única excepció a aquesta tendència ha estat l'olivera, que ha sofert un increment de superfície conreada de 16 ha. No obstant, resulta curiós que en el cens de 1989 molts conreus sofriren una recuperació, qüestió atribuïble tant a canvis en la metodologia intercensal com a cojuntures locals.

□ Paral·lelament, en el global de la comarca, la vinya és el conreu majoritari, ocupant el 56% de la superfície agrària útil comarcal. En segon lloc, trobem l'olivera, que ocupa el 15% de la superfície.

□ La tendència comarcal també mostra un augment important de l'oliverar, que ha passat de 752 hectàrees el 1982 a 1120 ha el 1999, i de la vinya, que ha passat de 3507 ha a 4069 ha en aquest mateix període.

□ L'explicació d'aquestes tendències és la següent

El conreu de l'olivera s'ha vist estimulat pels ajuts de la Política Agrària Comunitària (PAC) i per l'augment de l'acceptació social dels beneficis de la dieta mediterrània, que té l'oli d'oliva com a ingredient essencial. Així, a Santa Oliva s'incrementa de 36 a 52 ha en el període 1982-99.

Aquest fenomen també s'ha reflectit a tota Catalunya, on entre 1989 i 1999 la superfície d'olivera ha augmentat un 16'64%.

És difícil sovint explicar les tendències concretes de l'agricultura en un territori fortament canviant, on l'agricultura no només depèn de les tendències macroeconòmiques i les conjuntures de mercat, sinó de les petites transformacions a escala local. És ben cert que l'agricultura catalana en els darrers 20 anys ha patit l'impacte considerable de l'entrada d'Espanya a la Comunitat Europea, i per tant la implementació de les diverses Polítiques Agràries Comunitàries, sovint contradictòries entre elles mateixes i canviant, adreçades en alguns productes a la intensificació i millora de les explotacions, en d'altres a l'extensificació, i en tots els casos marcat per un grau alt de subvenció a preus i superfícies. Així, com hem comentat, l'olivera se n'ha beneficiat. Tanmateix el vi ha tingut un mercat cada vegada més interessant, afavorit per la millora en la qualitat i en la demanda, i especialment per l'entrada en vigor de la Denominació d'Origen Protegida "Penedès". Altres productes tradicionals com la garrofa o l'ametller, de baix i inconstant rendiment, han anat clarament a la baixa.

El perquè, però, la superfície agrària de Banyeres del Penedès va tenir un increment important entre 1982 i 1989, per després descendre fins al 1999, cal buscar-lo, entenem, en conjuntures locals.

A la dècada dels 90 la superfície total conreada davalla dràsticament perquè, tal i com s'ha esmentat anteriorment, el municipi viu una gran transformació dels usos del sòl, amb un gran creixement del sòl urbà i urbanitzable: Tant per a usos residencials com per a infraestructures i equipaments, però principalment per a usos industrials. Bona part de les terres objecte de transformació són vinyes, però part també de les vinyes són transformades a oliverars; aquests dos aspectes expliquen l'important descens en aquest conreu.

Un altre aspecte rellevant a comentar és la poca quantitat de regadiu existent al terme, que amb les seves 31 hectàrees suposa pràcticament el 7% de la superfície agrària útil. Cal esmentar aquí que en el total de la comarca del Baix Penedès, el regadiu només suposa un 5,5% del total de la superfície agrària útil.

Tot i així, en els darrers anys s'ha vingut experimentant una creixent transformació de paratges de secà a explotacions hortícoles intensives en reg gota a gota. Una empresa anomenada Fruit Camp ha estat treballant intensament en transformacions de conreus, qüestió que ha produït certa preocupació tant per part de l'ajuntament com per part dels pocs pagesos locals, tant pels impactes paisatgístics com per l'augment de les extraccions d'aigua d'aquífer. Si al cens de 1999 les hectàrees considerades d'hortalissa en reg eren 7, no es tenen estimacions actuals però de ben segur la xifra s'ha multiplicat.

Foto nº102. Horta intensiva amb carxofes prop del mas Jover

Les activitats ramaderes

Segons dades facilitades per l'ajuntament, actualment hi ha 16 activitats ramaderes al municipi. Aquestes es poden consultar a la taula següent:

Taula nº99. Activitats ramaderes existents a Banyeres del Penedès

Expedient	Titular	Tipus de ramaderia	Ubicació
A/97/001	Lluïsa Córdoba	Conills	"La Serra" Ctra. Lletger
A/98/019	Josep Almirall	Avícola	
A/00/006	Benjamí Jané	Avícola	Polígon 10 parcel·la 38
A/01/007	Lluís Mata Guasch	Avícola	Polígon 12 parcel·la 41
A/02/001	Montserrat Farrés	Ovina	Polígon 6 parcel·la 79
A/02/003	Josep M. Farré	Avícola	"Les Planes"
A/02/009	Carles Mestres	Avícola	Polígon 4 parcel·la 23
A/02/003	Jesús Escudero	Avícola	Polígon 8 parcel·la 29
A/04/001	Agroavícola Catxet	Pollastres	Polígon 7 parcel·ls 46 i 104
A/05/011	Granja Alegre	Porcí	Polígon 10 parcel·la 37
A/85/004	Concepció viñas	Avícola	Polígon 10 parcel·la 41
A/65/001	Carlos Singla	Avícola	Sant Miquel
A/77/006	Joaquin Ràfols	Porcí	
A/77/003	Pere Guasch	porcí	Polígon 12, parcel·la 38
A/77/001	Josep Cunillera	Porcí	Polígon 12, parcel·la 24

Font: Ajuntament de Banyeres del Penedès

Segons el cens ramader de 1999, hi havia en aquell moment 230 exemplars d'engreix d'ovins, 49.000 caps d'aviram i 2.000 caps de porcí. Segurament aquestes dades hauran variat en aquest període, però l'ajuntament no disposa del cens ramader complet del municipi, que és competència del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya.

Foto n°103. Imatge d'una gran nau avícola entre el nucli de Casa Roja i el de Sant Miquel

Per tant, es pot concloure que l'activitat ramadera té una importància considerable al municipi, especialment el sector avícola, tot i els problemes de rendibilitat i de continuïtat d'algunes de les explotacions.

La silvicultura

No existeix actualment activitat silvícola entesa com a tal a Banyeres. Les poques masses forestals existents s'alineen als torrents o romanen com a boscos-illa en turons dins les àrees agrícoles. En tot cas, poden existir petits aprofitaments de llenya però no activitats fustaneres o associades.